

(25.5.2018)

Ammatillinen osaamien ja osaamisesta palkitsemisen oikeudenmukaisuus

Luottamusmiehet ja jäsenet ovat kysyneet, onko oikeudenmukainen käytäntö, jos sosiaalityöntekijän sijaisille (12 §:n mukainen tilapäinen) maksetaan samaa palkkaa kuin laillistetuille kelpoisille ammattihenkilöille? Voiko ammattihenkilön sijaisena toimivan tilapäisen työntekijän osaaminen ja osaamista edellyttävä työn vaatavuus olla sama? Voidaanko tilapäisenä toimivan tehtävänkuvaa rajata osaamisen perusteella, kun tilapäisellä ei ole ammattiin pätevöittävää loppututkintoa?

**

Hallituksen esityksessä HE 354/2014 vp todetaan, että tilapäisenä toimimiseen liittyvän sääntelyn tarkoituksena on antaa opiskelijalle mahdollisuus perehtyä sosiaalipalvelujärjestelmään, saada ohjausta ja palautetta toiminnastaan sekä parantaa hänen ammatillisia valmiuksiaan tulevia ammattihenkilön tehtäviä ajatellen. Säännöksen tarkoituksena on myös turvata sosiaalihuollon palvelujen antaminen tilanteessa, jossa koulutusvaatimukset täyttäviä työntekijöitä ei ole saatavilla.

Talentian ammattieettinen lautakunta toteaa, että oikeuteen harjoittaa ammattia liittyä osaaminen ja ammateissa osaamiseen liittyä siitä palkitseminen. Ammattihenkilölaki edellyttää, että työntekijä arvioi asiakasturvallisuuden näkökulmasta tehtävän edellyttämän osaamisen ja siihen kytkeytyen työn vaatavuuden. Myös tilapäisenä toimivalla ammattihenkilön sijaisella on itsellään velvollisuus arvioida omaa osaamistaan, siten ettei suorita tehtäviä, joihin hänen ammattitaitonsa ja koulutuksensa on selvästi riittämätön.

Tilapäisen ja laillistetun ammattihenkilön yhdenmukaisen palkitsemisen myötä ammatista voi välittyä ulospäin kuva, että osaamisen, työstä suoriutumisen ja asiakasturvallisuuden kannalta on samantekevää, edellytetäänkö ammattihenkilöltä loppututkintoon perustuvaa laatuvaatimusta vai ei. Lähtökohtana tulee olla, että koulutusta edellyttävät työtehtävät on selkeästi avattu, kirjattu ja tehty näkyväksi työn vaatavuuden arvioinnin kriteeristön perusteella. Jokaisessa tehtävänkuvassa on erikseen arvioitava, miltä osin tehtävänkuva sisältää sellaisia monimutkaisia vaativia työtehtäviä, joissa on edellytettävä loppututkintoa ja laillistusta eli koulutukseen perustuvaa osaamista. Osaaminen ja vaatavuus kytkeytyvät työtehtävästä suoriutumiseen. Merkityksellistä tässä on se, että mitä kompleksisempi tehtäväkokonaisuus, sitä enemmän tarvitaan koulutuksen perustuvaa osaamista, joka puolestaan selittää palkkaukselliset erot. Asiakkaalla on oikeus saada palvelua henkilöltä, jolla on tutkintoon perustuva osaaminen.

Työntekijän laatiman tehtävänkuvan ja vaatavuuden määrittelyn osalta on esimerkiksi kysytty, että voiko rakenteellinen sosiaalityö kuulua kaikkien sosiaalityöntekijöiden työtehtäviin vai voidaanko se vaatavuuden perusteella sisällyttää ainoastaan laillistetuille ammattihenkilöille. Tällöin on kysyttävä, millaiseksi rakenteellisen sosiaalityön tehtävänkuva on kunkin työpaikan positiossa ajateltu ja millaista osaamista siinä tulee edellyttää?

Rakenteellisessa sosiaalityössä tuotetaan tietoa asiakkaiden ja yhteisön hyvinvoinnista sosiaalihuollon suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Tavoitteena voi olla myös poliittinen vaikuttaminen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi ja eriarvoistavien rakenteiden muuttamiseksi. Rakenteelliseen

sosiaalityöhön liittyvässä yhteistyössä ammattihenkilö joutuu useimmiten edustamaan yksinään koko toimialaansa, jossa kunnan tai maakunnan lisäksi voivat kehittämisen kohteina olla myös yritysten tai järjestöjen palvelut ja tukitoimet. Asiakastyöstä tai toimintaympäristöstä kertynyttä tietoa voi joutua analysoimaan tutkimuksellisin tiedoin ja taidoin. Tällöin työntekijällä tulee olla tutkimuksellisen osaamisen perusvalmiudet. Arviointiosaaminen voi liittyä myös vaikuttavuuden arviointiin tai sosiaalitaloudelliseen arviointiin.

Edellä mainituilla osaamis- ja vaativuusperusteilla on perusteltua rajata rakenteellisen sosiaalityön tehtävä laillistetun ammattihenkilön tehtäväksi. Epäoikeudenmukaisen politiikan ja käytäntöjen esilletuonti rakenteellisen sosiaalityön keinoin voidaan nähdä myös ammattieettisesti niin vastuulliseksi, vaativaksi ja kompleksiseksi tehtäväkokonaisuudeksi, että on perusteltua edellyttää ammattihenkilöltä loppututkintoon perustuvaa osaamista.